

În rest însă, *Letopiseșul lui Ștefan cel Mare* reprezintă o creație originală, pe alocuri chiar viguroasă, cu suflu epic și reflecțiuni morale. El a fost creat în această epocă de maximă elevație a Moldovei, condusă aproape 50 de ani de înțeleptul și viteazul voievod. Conștient el însuși de măreția faptelor pe care le săvârșea, Ștefan cel Mare, care a cultivat tradiția înaintașilor săi, s-a îngrijit în același timp de perpetuarea amintirii evenimentelor din epoca sa. Or, în această epocă de centralizare a statului feudal moldovenesc și de creștere a prestigiului său peste hotare, consemnarea faptelor mărețe se face nu numai prin biserici, mănăstiri, cetăți, ci și în texte literare, în primul rând în *cronica voievodală*, redactată sub supravegherea directă a domnului și a marelui logofăt Tăutul. Iată, de exemplu, descrierea luptei lui Ștefan cel Mare cu Matiaș Corvinul:

И по Авоюже лѣтѣ(Х), в лѣ(т) .х.ѡѡѣ., вѣзави(г) сѧ кра(л) згрѣски на-
рицаиши Матиаш(ш) и па(Аѣ) у Тотрѣшъ сѧ вѣеѧ снлож згрѣскож, но(ѣ) ѡі
Бѧ .кѡ. жи но(ѣ) прѣлошѧ у Романо(в) трѣгѣ и вѧ .з. Анѧ Аѣ(к) м(с)ца
пожегошѧ трѣ(г). И тако прѣлошѧ до Бани. Бѧ .Аі. Аѣ(к) м(с)ца вѧ пне(А)
на вторни(к) бы(с) сѧмысѣ вѣїи сѧ Стефана ково(А)а и напа(Аѣ) ношїѧ на
згрѣ(Х) з Бани. И прѣладе н(Х) Бѧ вѧ ржцѣ Стефа(н) ково(А)а и концан
его и повѣни вышѧ в(т) ни(Х) множество мно(г). И кра(л) то(г)ла зетрѣ(к)-
ле(и) би(с) на рати. И тако вѣзвратишѧ(с) посрамлени ниѣ(м) пѣтѣ(м) кра(т)-
ки(м) и не вы(с) іско(ж) уни миѣ(Х)ж, нѣ бы(с) іскоже вѣ колѣ бжїѧ, шѣ
вѣсеАрѣжителѣ. Поне(ж) глѣ(т): «Да не Хвалит сѧ прѣмжАрїи прѣмжАрсетїѧ
своеїж и да не Хвалит сѧ си(л)ни(и) снлож своеїж, да не Хвалит сѧ богатни
богатство(м) скон(м)». И ннАѣ во глѣ(т): «Како сианїи падоша и немоцини
прѣпоадешѣ(с) снлож, тако да разоумѣе(м) іско кра(н)иѣ ни в(т) кого вѣз-
можна, нѣ в(т) Гѧ Бѧ силѣ»¹.

„Și după doi ani, în anul 6975 (1467) s-a ridicat craiul unguresc numit Matiaș și a coborât la Troțuș cu toată puterea ungurească, noembrie 19. Iar la 29 noiembrie au venit la târgul Romanului și în a 7-a zi a lunii decembrie au ars târgul. Și apoi au venit la Baia. La 14 ale lunii decembrie, luni spre marți, s-a împlinit gândul lui Dumnezeu cu Ștefan voievod și a năvălit noaptea asupra ungurilor la Baia. Și i-a dat Dumnezeu în mâinile lui Ștefan voievod și ale oștii lui și au fost uciși dintre dînșii mulțime mare. Și atunci craiul a fost săgetat în luptă. Și așa s-au întors rușinați pe altă cale mai scurtă și n-a fost cum s-au gândit ei, ci a fost precum a fost voia lui Dumnezeu, părintele atot-țiitorul. Pentru că zice: «Să nu se laude preaițeleptul cu înțelepciunea sa și să nu se laude puternicul cu puterea sa, să nu se laude bogatul cu bogăția sa». Și într-alt loc iar zice: «Precum au căzut cei puternici și neputincioșii s-au încins cu putere, tot astfel să pricepem că războaiele nu se biruiesc cu ajutor de la nimeni, ci de la Domnul Dumnezeu puterilor»².

Observăm aici și nararea epică, cu date exacte, și modestia autorului, care exprimă punctul de vedere al voievodului, ce atribuie victoria ființei supreme, potrivit concepției timpului: dar marele voievod știa prea bine că

¹ *Cronicle...*, p. 7—8 (mss. f. 239a-b, ed. Bogdan, pl. IV—V).

² Panaitescu, în *Cronicle...*, p. 16; Bogdan, în *Cronice inedite*, p. 52—53.